

Motion till riksdagen 2013/14:N441

av Maria Ferm m.fl. (MP)

Digitala rättigheter

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	3
3	Inledning.....	8
4	Fritt tillträde för alla	8
4.1	De statliga fibernäten	9
4.2	Wifi & roaming.....	9
4.3	LAN-spel.....	9
4.4	Nätneutralitet.....	10
5	Medborgerliga rättigheter och integritet	11
5.1	Självbestämmande	11
5.2	Skydd av privatlivet	11
5.3	Inrätta en integritetsskyddsmyndighet.....	12
5.4	Ipredlagen	12
5.5	Datalagringsdirektivet.....	13
5.6	Passenger Name Records och Swift.....	13
5.7	FRA-lagen.....	14
6	Rätt till skydd	15
6.1	Rätt att vara anonym	16
6.2	Säkerhet.....	16
6.3	Bygga säkra och motståndskraftiga it-system	17
7	Skapande, innovation och digitala allmänningar	17
7.1	Fritt tillträde och allmän egendom	18
7.1.1	E-böcker	18
7.1.2	Öppna standarder	19
7.1.3	Öppen källkod	19
7.1.4	Kulturell allemansrätt	19
8	En rättvis balans mellan tillverkare och användare.....	19
8.1	Modernisera upphovsrätten	20
8.2	Skydda författarna och kreatörerna	21
8.3	Införande av en särskild förhandlingsordning	21
8.4	Förstärkt rättshjälp	22
8.5	Kritisk granskning av bilder i digital form	22

Fel! Okänt namn på

8.6	Forskning och patent	23
9	Internationella frågor	24
9.1	Yttrandefrihet	24
9.2	Skydda de mänskliga rättigheterna i internationella förbindelser ...	24

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om gratis wifi på fler offentliga platser.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att roamingkostnaderna inom EU bör vara på samma nivå som inhemska uppkopplingskostnader.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av reglerna för speltillstånd.²
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att principen om nätneutralitet ska tydliggöras i lag.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de statligt ägda fibernäten behålls och utvecklas.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om plattformneutralitet och DRM.³
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avkriminalisera fildelning mellan privatpersoner för icke-kommersiellt bruk.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att omförhandla det EU-direktiv som kräver kriminalisering av fildelning.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om internetoperatörers lagring av information om enskilda internetanvändares trafik.⁴
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättande av en myndighet med ett samlat ansvar för skyddet av enskildas integritet.⁴
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den s.k. Ipredlagen.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att se hur internetanvändares integritet och rätt till privatliv kan stärkas i den svenska lagstiftningen.⁴
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta för att riva upp eller omförhandla datalagringsdirektivet.⁵
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att avbryta eller omförhandla avtal om okontrollerat utbyte av passageraruppgifter (Passenger Name Record, PNR).⁵
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att avbryta eller omförhandla avtal om okontrollerat utbyte av uppgifter om finansiella transaktioner (Swift).⁵
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avbryta eller omförhandla det ramavtal om vetenskapligt och tekniskt samarbete som slutits med USA.⁶

Fel! Okänt namn på

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag om att upphäva lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.⁶
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en parlamentarisk utredning om signalspaning.⁶
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om myndigheters lagring och användning av personuppgifter.⁴
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätt att begära en radering av personuppgifter i ett företags databas om lagring av denna information inte längre är nödvändig.⁴
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla ska ha rätt att utan dröjsmål underrättas om säkerhetsbrister i privata eller offentliga databaser som kan leda till att hans eller hennes personuppgifter har äventyrats.⁴
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om blockering, filtrering eller svartlistning av användarna.⁴
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om s.k. berättigat intresse som företagen använder för att samla personuppgifter utan samtycke av användarna av deras tjänster.⁴
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att leverantörers ansvar bör införas i lagstiftningen vid de fall då en betydande skada sker som ett resultat av en känd sårbarhet som inte har lagats (enligt "förorenaren betalar"-principen).³
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att medborgare ska ha möjlighet att kontakta myndigheter anonymt.⁴
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i 29 kap. 3 eller 5 § brottsbalken ta in en möjlighet att beakta att den tilltalade genom brotten påvisat stora eller allvarliga fel i it-system eller andra system som innehåller känsliga och viktiga uppgifter.⁵
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ändring av 9 § andra stycket lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk genom att punkterna "1. kartor och "2. alster av bildkonst" stryks.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i samverkan med högskolebiblioteken och Kungl. biblioteket bör följa upp de initiativ som tagits för att all offentligt finansierad forskning i Sverige ska vara tillgänglig för allmänheten.⁷
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sänkt moms på e-böcker.⁸
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om villkor för utlåning av e-böcker.²
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om öppna standarder.

Fel! Okänt namn på

32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten till fri öppen tillgång och återanvändning av data som produceras eller samlas in av eller via finansieringen av statliga myndigheter och offentliga institutioner (så länge det inte inskränker skyddet för privatlivet och personuppgiftsskyddet).
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att minska den upphovsrättsliga skyddstiden.
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motion om att regeringen bör verka för att tillträdestjänster (t.ex. streaming) och onlineprodukter som är tillgängliga i ett europeiskt land bör vara tillgängliga i de andra.
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en kommission för att modernisera upphovsrättslagstiftningen.
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att upphovsrättslagstiftningen bör innehålla någon form av fair use-klausuler, som är nödvändiga för att tillåta satir och kritik men också för sampling och remixkultur.
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en särskild förhandlingsordning i upphovsrättslagen.
38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utökad rätt till rättshjälp för vissa småföretagare i rättsliga angelägenheter som berörs i motionen och propositionen.
39. Riksdagen beslutar om ändring av 23 § första stycket 2 lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk genom att bisatsen ”dock inte i digital form” stryks.
40. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att mjukvarupatent avskaffas.
41. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla verktyg som underlättar identifiering av patent kopplade till en uppfinning eller ett forskningsområde.
42. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att uppmuntra inrättandet av patentpooler som beviljar icke-exklusiva licenser i syfte att möjliggöra utbyte av patenterade vetenskapliga data.
43. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i kontakten med USA bör framföra att vi som nation anser att det är av yttersta vikt att USA följer folkrätten och respekterar s.k. whistleblowers mänskliga rättigheter.⁹
44. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en lagstiftning som skyddar s.k. whistleblowers och som gäller över hela arbetsmarknaden.⁴
45. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kräva besked av USA om NSA:s övervakning och initiera förhandlingar om hur den kan stoppas.⁵

Fel! Okänt namn på

46. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i motionen om vikten av att Sverige står upp för de mänskliga rättigheterna och ett fritt internet i internationella förbindelser.⁹

¹ Yrkandena 1, 2, 4 och 5 hänvisade till TU.

² Yrkandena 3 och 30 hänvisade till KrU.

³ Yrkandena 6 och 24 hänvisade till CU.

⁴ Yrkandena 9, 10, 12, 19–23, 25 och 44 hänvisade till KU.

⁵ Yrkandena 13–15, 26 och 45 hänvisade till JuU.

⁶ Yrkandena 16–18 hänvisade till FöU.

⁷ Yrkande 28 hänvisat till UbU.

Fel! Okänt namn på

⁸ Yrkande 29 hänvisat till SkU.

⁹ Yrkandena 43 och 46 hänvisade till UU.

Fel! Okänt namn på

3 Inledning

Den digitala tekniken och internet spelar en allt viktigare roll i dagens samhälle. Nya samarbetsformer och arbeten uppstår, och nya möjligheter för människor att engagera sig och delta politiskt. Vi är dock djupt oroade över en rad lagar som drivits igenom både på nationell nivå och på EU-nivå sedan slutet av 1990-talet som inskränker våra medborgerliga rättigheter.

Vi gröna står upp för medborgerliga fri- och rättigheter och vill ta en ledande roll i att bygga och stärka det vi kallar digitala allmänningar. Vi har en vision om en ”kulturell allemansrätt” som gör det möjligt för alla människor att delta i det digitala samhället.

Den kulturella allemansrätten innebär att det bör finnas en fri och öppen gemensam grund för alla medborgare att kommunicera, dela och dra nytta av tillgängliga resurser. Tyvärr är internet idag långt ifrån fritt, öppet och användbart för alla människor.

På EU-nivå har en del framgångar vunnits för digitala rättigheter. Lagförslaget om det europeiska mjukvarupatentet röstades ner och även ACTA-avtalet röstades ner av Europaparlamentet. Men stora motgångar, såsom Intellectual Property Rights Enforcement-direktivet (Ipred) och datalagringsdirektivet, har lidits. Flera integritetskränkande lagar som drivits igenom i Sverige har sin grund i EU-direktiv. EU:s datalagringsdirektiv är en av flera integritetskränkande ”anti-terrorlagar” som drivits igenom sedan den 11 september 2001. Tillsammans med FRA-lagen och Ipred utgör datalagringen ett avsteg från ett öppet samhälle som respekterar privatlivet. Det handlar om grundbulnar i det demokratiska samhället som hotas genom övervakning, registrering och kartläggning av alla människor.

Vissa tror att internet måste övervakas för att förhindra brott mot upphovsrätten. Andra ser det som en möjlighet för att utöva social kontroll via massövervakning. Vi vill se en annan utveckling.

Vi vill garantera allas tillgång till information, kunskap och kultur, främja samarbete snarare än konkurrens, främja innovation och skapande snarare än kväva dem och möjliggöra en ömsesidig korsbefruktning mellan den vetenskapliga världen, det organiserade civila samhället och medborgarna. Vi stödjer principen om nätneutralitet.

4 Fritt tillträde för alla

Fri tillgång till information bör ses som en motsvarighet till yttrandefrihet. Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna lyder ”envar har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet för envar att utan ingripanden hysa åsikter och frihet att söka, mottaga och sprida upplysningar och tankar genom varje slags uttrycksmedel och utan hänsyn till gränser”.

4.1 De statliga fibernäten

De fyra transportslagen järnväg, väg, sjöfart och flyg fungerar inte utan det femte – data och telekommunikation. Stora klimatvinster kan göras med hjälp av informationsteknik. Det handlar till exempel om att ersätta en del av de ”tvungna” flygresorna med videokonferenser.

Det moderna samhället är beroende av data- och telekommunikation och blir alltmer sårbart. Infrastruktur för data- och telekommunikation är en grundläggande samhällstjänst. Det är viktigt ur sårbarhetssynpunkt att behålla ägande och drift av statliga fibernät. Ett statligt kontrollerat operatörsneutralt och rikstäckande fibernät behövs för att garantera myndigheter tillgång till en robust kommunikationsinfrastruktur. Utöver dess betydelse för samhällets säkerhet och trafiken, är de statliga fibernäten också en viktig tillgång för att ge fler människor tillgång till goda tele- och dataförbindelser, framför allt i områden där det inte är företagsekonomiskt lönsamt att bygga ut och det inte går att förlita sig på marknadskrafterna. Det är av största vikt att de statligt ägda fibernäten behålls och utvecklas. Statens data- och telekominfrastruktur ska användas för optimal samhällsnytta. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

4.2 Wifi & roaming

Vi vill också göra gratis wifi tillgängligt på så många offentliga platser som möjligt genom att uppmuntra och möjliggöra människor och organisationer att dela sin wifi med andra.

Roaming är en funktion som är tillgänglig som en del av GSM, och nu 3G. Den innebär en förlängning av anslutningsmöjligheter på en plats som skiljer sig från platsen där tjänsten var registrerad. Det säkerställer att den trådlösa enheten hålls ansluten till nätverket utan att förlora anslutning, det vill säga tillåter telefoner att arbeta under resor. Kostnaden för roamingdata är dock svår att kontrollera. Det behöver regleras. Vi vill att EU ska göra mer för att skydda konsumenternas rättigheter vad avser tariffer. Sverige bör arbeta för att roamingkostnaderna inom EU ligger på samma nivå som inhemska uppkopplingskostnader. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

4.3 LAN-spel

Lotteriinspektionen är en myndighet som hanterar tillstånd för spelverksamhet. Verksamheter som har spelautomater, kasinon eller bingo verksamhet måste ansöka om tillstånd för detta och betala en avgift. Regeringsrätten bestämde år 2007 att datorer för spel som till exempel är ihopkopplade i LAN-miljö eller liknande nätverk på internet skulle omfattas av automatspelslagen under förutsättning att spelet anordnas för allmänheten eller för att tjäna pengar. Därmed blev också denna verksamhet tillståndspliktig. Något som

Fel! Okänt namn på

förmodligen aldrig varit lagstiftarens syfte och som tvingat internetcaféer som erbjuder sociala spel, men inte andra internetcaféer, att betala en avgift.

I juni 2013 började Lotteriinspektionen implementera detta. Verksamheter som bedriver LAN-spel, det vill säga verksamheter som hyr ut datorer för spel av till exempel World of Warcraft, behöver alltså tillstånd.¹ Lagstiftningen är från 1982 och frågan är om den är anpassad till dagens verklighet. LAN-spel är en viktig del av många ungas (och andras) fritid och att möjliggöra det genom uthyrning av datorer är inte något som kan likställas med kasinoverksamhet. Gränsdragningarna uppfattas idag som löjväckande och godtyckliga och det finns all anledning att se över dessa regler. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

4.4 Nätneutralitet

För att säkerställa att användarna har möjlighet att byta enheter, anser vi att EU bör arbeta för att garantera plattformneutralitet. Detta innebär att alla som köper en dator ska kunna installera något annat operativsystem och att hårdvaruproducenter bör underlätta detta.

Vi är kritiska till dåligt utformad Digital Rights Management (DRM). När konsumenten köper digitala enheter eller material, ska personen ha, i princip, samma konsumenträttigheter som i fallet med fysiska objekt. Varje bestämmelse om att begränsa av användningen som införs tekniskt eller genom licenser bör framträda tydligt på förpackningen och konsumenten måste informeras vid köptillfället.

Utvecklingen av olika medietjänster för fri kommunikation över internet har varit stor och har lett till en i väsentlig grad av ökad frihet för enskilda. Det finns nu tecken på att denna frihetsutveckling är hotad genom bland annat teleoperatörers vilja att styra och kontrollera trafiken i näten. Stiftelsen för internetinfrastruktur visar till exempel i rapporten Hälsoläget i .se 2011 – Nätneutralitet från november 2011 hur trafikprioritering, fördelning och begränsning av tillgång till innehåll förekommer i de svenska näten. Ännu ett exempel är hur Telia börjat ta betalt för användare som vill använda vissa tjänster som konkurrerar med Telias egna nättjänster.

Vad som ovan beskrivits är problematiskt av flera skäl. Dels för konsumenter som riskerar att internetoperatörerna vid hög belastning prioriterar de egna tjänsterna framför de av konsumenten själv efterfrågade, dels ur ett innovations- och konkurrensperspektiv där utvecklingen av nya tjänster påverkas. Även ur ett demokratiperspektiv är utvecklingen problematisk. Operatörer har möjlighet att blockera information från konkurrerande medier och möjlighet att hindra eller begränsa möjlighet till andra verklighetsbeskrivningar och yttranden från att spridas. Detta medför samtidigt ett visst intrång i enskildas integritet, då operatörerna behöver granska och sortera internetanvändarnas beteenden för att kunna göra dessa blockeringar och prioriteringar.

¹ <http://m3.idg.se/2.1022/1.514417/lan-spel-kraver-tillstand>.

Detta är djupt oroande. Vi vill att principen om nätneutralitet tydliggörs i lag och respekteras av myndigheter och tjänsteleverantörer under alla omständigheter, med undantag för att skydda den tekniska säkerheten i näten och för till exempel nödsamtal. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

5 Medborgerliga rättigheter och integritet

I Sverige måste vi säkerställa att integritetsskyddet fungerar. Idag gör det inte det av flera skäl. Det finns ingen som har ett heltäckande ansvar, det finns avtal med andra länder som behöver förändras och det behövs ett starkare skydd. Dessutom behövs ett förbättrat skydd för att it-industrin ska kunna växa.

Svensk industri och svenskt näringsliv vill driva molntjänster i Sverige. Då krävs en lagstiftning som ger starkt skydd för den personliga integriteten. Även för näringslivets skull behövs ett starkt skydd för den personliga integriteten. Ett förstärkt skydd för den personliga integriteten skulle vara en konkurrensfördel för företag som ligger i Sverige. Om lagstiftningen undermineras spelar det ingen roll om stora it-företag ligger i USA eller Sverige. Ett ökat skydd för integriteten innebär att svensk industri gynnas och det är också något som kan locka hit utländska företag.

5.1 Självbestämmande

Vi tror att det finns ett behov av mer konsumentskydd i internetsfären. Användare måste ha möjlighet att kontrollera sin privata information och sina egna uppgifter. Sekretess- och licensavtal av tjänster är ofta alltför långa och alltför komplexa för att läsas och förstås. Det är inte rättvist att företag beviljas rätten att använda användarens innehåll hur de vill. Särskilt eftersom användarna ofta inte har ett val när de vill använda en viss tjänst, och tror att de har mycket mer kontroll över sitt innehåll än vad licensavtalet medger.

Det krävs att användare är fullt medvetna om vad konsekvenserna av deras handlingar blir. Vi anser inte att människor ska behöva bli jurister för att tryggt kunna använda internet. Öppenhet i all former av tjänster måste därför garanteras av leverantörer.

5.2 Skydd av privatlivet

Vår egendom och vår kommunikation ska ha samma skydd, oavsett de är i digital eller fysisk form. I en demokrati ska vi ha rätt att vara ifred, om vi inte är föremål för en brottsutredning. Vi motsätter oss internetoperatörers lagring av information om enskilda internetanvändares trafik, förutom information som krävs för fakturering.

Fel! Okänt namn på

Vi motsätter oss massövervakning av invånare, oavsett om det gäller data-lagring eller övervakning på internet. Inte heller kameraövervakning är särskilt effektivt enligt tillgänglig forskning.

Mer öppenhet och ansvarsutkrävande av övervakningsindustrin behövs. Massövervakning av alla medborgare är som att försöka hitta en nål i en höstack och innebär en oerhört oproportionerlig inskränkning av våra grundläggande rättigheter.

Miljöpartiet ser informationsdelningen på internet som principiellt positiv, och vi motsätter oss en total övervakning av internetanvändares aktiviteter. Europakonventionens regleringar om skyddet för privatliv måste respekteras.

5.3 Inrätta en integritetsskyddsmyndighet

Frågor rörande skyddet av enskildas privatliv och uppgifter kring dem, hantearas av ett antal olika myndigheter i Sverige. Datainspektionen hanterar personuppgifter generellt i samhället, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden har hand om känsliga personuppgifter hos Säkerhetspolisen och användandet av hemliga tvångsmedel hos polisen och Åklagarmyndigheten. Justitiekanslern har tillsyn över all offentlig verksamhet och utöver detta finns organ som Pressens opinionsnämnd och den kontroll som sker genom domstolar.

Integritetsskyddskommittén konstaterade i sitt delbetänkande 2007 (SOU 2007:22 Skyddet för den personliga integriteten) att det i Sverige finns en brist på systemtänkande och helhetssyn när det gäller integritetsskyddet, vilket leder till att regelverket blir oenhetligt och svåröverskådligt. Integritetsskyddet har en svag ställning i Sverige. Detta har lett till en fragmentarisk bild över hur olika lagstiftningsåtgärder påverkar enskildas integritet och en avsaknad av en helhetsbild i landet. Miljöpartiets bedömning är att detta samlade skydd kan erhållas genom inrättandet av en myndighet med ett samlat ansvar för skyddet av enskildas integritet. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

5.4 Ipredlagen

Den så kallade Ipredlagen trädde i kraft i Sverige den 1 juni 2009. Ipredlagen har inte lett till minskad fildelning och inte heller till attitydförändringar gällande fildelning. Den har inte heller gjort att artister och kreatörer har fått mer betalt. Istället försvårar lagen brottsbekämpningen och sätter rättssäkerheten ur spel.²

Förut utreddes upphovsrättsbrott av polisen som i sin tur vände sig till domstol. Nu har istället upphovsrättsinnehavare getts rätten att vända sig direkt till domstol med information om upphovsrättsbrott för att kräva ut personuppgifter (knutna till en specifik IP-adress). Detta informationsförelägg-

² <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?ProgramId=1646&Artikel=3130549>.

gande åtföljs av en sekretess i en månad, då den som uppgifterna gäller ska få information om detta tidigast en månad och senast tre månader efter att detta skedde. Med stöd av denna sekretessmånad har upphovsrättsinnehavarna möjlighet att med abonnentuppgiften återigen vända sig till domstol och begära intrångsundersökning, närmast att likna vid privat husrannsakan, vilket var regeringens egen beskrivning av förslaget. Flera steg tas som underlättar för upphovsrättsinnehavare att själva driva rättsprocesser, något som i praktiken ersätter den roll som polis och åklagare tidigare haft i upphovsrättsmål. Vi är motståndare till att användares kontoinformation lämnas ut till privata företag, vilket är konsekvensen av Ipredlagen. Miljöpartiet anser att regeringen bör verka för att Ipredlagen ska rivas upp eller omförhandlas. Riksdagen bör ge regeringen detta tillkänna.

Miljöpartiet anser inte att den tekniska utvecklingen ska stoppas utan ser att den bland annat sker utifrån människors behov och att detta är något som skivbolagsindustrin och övriga upphovsrättsinnehavare måste anpassa sig efter. Skivbolagen behöver finna nya affärsmodeller som är anpassade till den moderna tekniken.

5.5 Datalagringsdirektivet

Miljöpartiet vill också verka för att riva upp eller omförhandla datalagringsdirektivet. Erfarenheter från genomförandet i olika EU-länder, och från de länder där författningsdomstolar har upphävt datalagringslagar, visar att lagring av uppgifter inte har en inverkan på uppklaringsgrad eller brottslighetsnivåer.

EU-kommissionens egen utvärdering av direktivets implementering i medlemsstaterna visar på stora brister. Olika länder har olika regler och olika säkerhetsrutiner. I vissa länder krävs domstolsbeslut för att informationen ska lämnas ut, medan det i andra räcker med att en ansökan lämnas in skriftligen för att integritetskränkande information ska lämnas ut till polisen.

För den inre marknaden har direktivet enligt utvärderingen inte heller lett till någon förbättring. Olika regler gäller ändå för olika länder. Det konstateras dock att direktivets implementering ger stora kostnader för operatörer som är oerhört svåra för särskilt mindre operatörer att bära. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

5.6 Passenger Name Records och Swift

Passenger Name Records är passagerarinformation som flygbolagen samlar in. Dessa används sedan i vissa fall till brottsbekämpande arbete. Det är problematiskt när personinformation lagras och används vidare. Den som lämnar ifrån sig personuppgifter som kommer till dessa länders myndigheter har skäl att anta att allt dessa länder får reda på om dig, kommer att spridas, återvändas och bearbetas. Vi motsätter oss också okontrollerat utbyte av uppgifter med amerikanska myndigheter, till exempel av passageraruppgifter (Passenger Name Records, PNR). Den tyska tidningen Der Spiegel har med hjälp

Fel! Okänt namn på

av dokument Edward Snowden tillgängliggjort avslöjat att den amerikanska säkerhetsmyndigheten NSA spionerat på banktransaktioner som gjorts via Visa och Swift³.

Vi är även motståndare till de avtal som finns rörande uppgifter om finansiella transaktioner (Swift). Swift-avtalen har inte gett tillräckliga garantier om enskilda EU-medborgares rättssäkerhet. De överenskommelser som finns bör avbrytas eller genomgå en omfattande omförhandling. Detta bör Sveriges regering ta initiativ till, vilket riksdagen bör ge regeringen tillkänna.

Det är möjligt att få både datalagringsdirektivet och utbyte av till exempel passageraruppgifter med tredjeländer prövade i Europarådets domstol för de mänskliga rättigheterna genom att en drabbad part lämnar in en personlig anmälan.

Det är möjligt att samla en miljon namnunderskrifter i ett medborgarinitiativ i EU för att uppmana kommissionen att lyfta upp en fråga. Vi ställer oss mycket positiva till initiativ för att riva upp integritetskränkande EU-lagar.

5.7 FRA-lagen

Sverige behöver, som ett militärt alliansfritt land, en effektiv underrättelse-tjänst. Signalspaning kan då vara ett verktyg i detta. Frågan är dock i vilken omfattning och på vilket sätt som signalspaning ska få bedrivas. Vi har såväl tidigare som nu riktat kritik mot att den så kallade FRA-lagen innebär oproportionerligt långtgående ingrepp i rätten till fri och skyddad kommunikation. Konsekvenserna för de grundlagsskyddade principerna om yttrande- och meddelarfrihet, samt meddelarskydd, blir alltför negativa. Tyvärr har alla de farhågor som vi hade inför lagens införande besannats. FRA-lagen ger FRA, och de myndigheter som ger FRA i uppdrag att inhämta information, möjlighet att delge andra underrättelsetjänster om vad som inhämtats.

Sveriges samarbete med amerikanska säkerhetstjänster är mycket oroande. Den 13 april 2007 undertecknade dåvarande försvarsministern Mikael Odénberg (M) ett avtal med Amerikas förenta stater om vetenskapligt och tekniskt samarbete till skydd för den nationella säkerheten.

Enligt avtalet ingick ett långtgående samarbete inom signalspaningsområdet med syfte att integrera teknik som nu finns för tillämpning vid övervakning och upptäckt till stöd för tillåtna säkerhetsaktiviteter för den nationella säkerheten eller till försvar mot hot från terrorister och andra hot mot den nationella säkerheten. Att Sverige har ett avtal om att utbyta information om signalspaning samtidigt som justitieministern inte säger sig ha tillräcklig information om USA:s övervakning rimmar illa.

I en hearing i Europaparlamentets LIBE-utskott i september 2013 framkom att Sverige i högsta grad är inblandat i USA:s övervakning. Journalisten Duncan Campbell menar att Sverige är en av huvudaktörerna i avlyssningsskanda-

³<http://www.spiegel.de/netzwelt/netzpolitik/nsa-spaecht-internationalen-zahlungsverkehr-aus-a-922283.html>.

len och twittrade i samband med mötet: ”Avslöjar den hemliga EU-staten som samarbetar med GCHQ i internet- och undervattenkabelavlyssningen. Det är Sverige och landets kodnamn är SARDINE”. Sverige bör genast avbryta eller omförhandla det ramavtal om vetenskapligt och tekniskt samarbete som slutits med USA. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Då vi inte anser att de integritetsskyddsåtgärder som hittills vidtagits är tillräckliga för att kompensera intrånget i dessa grundlagsfästa rättigheter, anser vi att FRA-lagen är behäftad med så allvarliga brister att den måste upphävas. Frågan är om, på vilket sätt och i vilken omfattning som signalspaning ska få bedrivas. Behovet av en effektiv underrättelseinhämtning kan inte rättfärdiga att grundlagens principer om rätten till fri och skyddad kommunikation åsidosätts. Om underrättelsetjänsten ska kunna bibehålla folkets förtroende måste människors berättigade oro och obehag avseende intrång i deras privata liv tas på allvar. Därför anser vi också att en parlamentarisk utredning behöver tillsättas som utreder behovet av signalspaning med hänsyn till effektiviteten, proportionaliteten och integriteten.

6 Rätt till skydd

Vi vill se till att sekretessen och integriteten i it-system garanteras som en grundläggande rättighet. Vi vill därför betona användningen av begreppen ”privacy by design” och ”privacy by default” i utvecklingen av informationsteknik.

Offentliga myndigheter skall minimera de personuppgifter som de samlar och lagrar. De får endast använda dessa data för det ändamål för vilket de samlades in. Om personuppgifter som samlas in av myndigheter används till andra ändamål än för vilka de samlats in måste detta ske med ett godkännande från den berörda individen. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Alla ska också ha rätt att begära en radering av personuppgifter i ett företags databas om lagring av denna information inte längre är nödvändig. Alla har rätt att utan dröjsmål underrättas om säkerhetsbrister i privata eller offentliga databaser som kan leda till att hans eller hennes personuppgifter har äventyrats.

När det gäller hantering av personuppgifter anser Miljöpartiet att det ska krävas samtycke av kunden både inom det offentliga och inom det privata. Vi motsätter oss bestämmelsen om så kallat ”berättigat intresse” hos företagen, vilket är en bestämmelse som används för att samla in personuppgifter utan samtycke från användarna av företagets tjänster.

Vi ser problem med att användare måste acceptera ”cookies”. Vissa kakor är bara till för att till exempel underlätta vid betalningar, medan andra kakor syftar till profilering av användare och kan leda till massiv lagring av personuppgifter för kommersiellt bruk. Offentliga och offentligt finansierade institutioner och media bör inte blockera åtkomst till sina webbplatser för användare som vägrar tredje part cookies.

Fel! Okänt namn

6.1 Rätt att vara anonym

Liksom i den fysiska världen som vi tror anonymitet bör garanteras på internet: Det är viktigt att människor har möjlighet att delta anonymt på internet. För många är det en nödvändig förutsättning för att kunna diskutera djupa personliga frågor. Det finns många stödgrupper som har använt anonyma anslagstavlor för att få folk att öppna upp om frågor som de var för rädda eller skämts för att diskutera med sin familj. Det måste därför vara tillåtet att använda system som garanterar anonym tillgång till internet och krypterad kommunikation. Dessutom måste det också vara lagligt att driva Tor-noder, eller öppna wifinätverk, utan att hållas ansvarig för den anonyma trafiken. Det är också viktigt att medborgare har möjlighet att kontakta myndigheter anonymt. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Vi motsätter oss alla ansträngningar från auktoritära regimer att göra om sina restriktioner för fri kommunikation till internationella överenskommelser. Auktoritära länder och diktaturer brukar filtrera internet. Om demokratier också gör det tas det som en bekräftelse på att internet bör styras och övervakas. Vi anser att det är viktigt för Sverige och Europa att visa att ett fritt och öppet internet är möjligt.

Filtrering är inte ett effektivt verktyg för att bekämpa brottslighet. Metoderna för blockering, filtrering eller svartlistning av användare som antagits i Frankrike, Storbritannien och Finland inskränker också individens grundläggande rättigheter rejält. Privatpersoner, skolor, företag eller andra organisationer ska dock kunna välja att använda filter mot olämpligt material. Varje sådant filter måste stå under full kontroll av slutanvändare och får inte installeras av tjänsteleverantörerna eller i strukturen av internet. Allvarliga brott ska åtalas, inte döljas.

6.2 Säkerhet

Kampen mot it-brottslighet är mycket viktig och bör prioriteras. Inte minst behövs utbildningssatsningar inom polisen för att möta denna utveckling. Polisen bör dock inte få befogenhet att bryta sig in i datorer, installera spionprogram, sökdatorer och förstöra data utan domstolsbeslut. "Cybersecurity" får inte användas som en täckmantel för nedmonteringen av ett fritt, öppet internet. Vi invånare själva är viktiga för att hjälpa polisen i kampen mot brottslighet och därför är det viktigt att vi känner förtroende för polisen och andra rättsvårdande myndigheter. Bristande förtroende är ett både problem för invånare som inte känner trygghet och för vår faktiska trygghet eftersom polisens arbete försvåras. Det är ett hot mot rättsstaten och demokratin. Något som är viktigt att fokusera på när det gäller digital säkerhet och kampen mot it-brottslighet är säkerheten i informationssystemen.

6.3 Bygga säkra och motståndskraftiga it-system

Byggandet av ett säkert och motståndskraftigt it-system är en svår uppgift och oftast inte en prioriterad fråga för kommersiella företag. Detta kan vara fallet i synnerhet som kunden, snarare än leverantören, är ansvarig för kostnaden för ett osäkert system.

Det behövs mycket starkare incitament för att leverantörer och producenter av it-system ska leverera säkrare produkter och reagera på kända sårbarheter betydligt snabbare. Vi anser därför att regeringen i EU bör driva att bestämmelser om leverantörers ansvar bör införas i lagstiftningen vid de fall då en betydande skada sker som ett resultat av en känd sårbarhet som inte har lagats (enligt ”förorenaren betalar”-principen). Det bör dock finnas en möjlighet för it-leverantörer att begränsa säkerhetsansvaret i tid (som ett bäst före-datum för programvara), med undantag för exempelvis programvara knuten till en hårdvara (till exempel brandväggar och routrar) och operativsystem. Detta ansvar inte bör inte gälla (åtminstone inte lika fullt ut) om leverantören på något sätt ger kunden möjlighet att själv åtgärda kända fel, antingen på egen hand eller genom att anlita någon professionell hjälp. I arbetet med lagstiftningen måste hänsyn tas till att leverantörer med öppen respektive sluten programvara har olika förutsättningar och att öppen programvara redan har incitament för att åtgärda fel. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Vi anser att hackare som hjälper till med att experimentera med säkerhetsfrågor och dokumenterar och åtgärdar dem, fyller en viktig funktion, så länge de inte gör någon skada och inte har några brottsliga avsikter. I 29 kap. 3 § brottsbalken finns regler om förmildrande omständigheter att beakta vid bestämmandet av hur allvarligt ett ”straff” ska vara. I 29 kap. 5 § brottsbalken finns bestämmelser om andra omständigheter som särskilt ska beaktas vid bestämmandet av hur allvarligt ett straff ska bli. När någon visar på allvarliga fel och brister i olika it-system för företag, och därigenom i vissa fall gör sig skyldig till brott, är det rimligt att han eller hon ska behandlas på samma sätt som den som själv agerar för att minska effekten av annan brottslig verksamhet eller som vill förhindra att andra brott begås. Den som tar sig in i ett it-system och påvisar allvarliga fel och brister utan att därigenom sätta människors liv och hälsa i fara eller genom att själv sprida vidare känsliga uppgifter, kan göra sig skyldig till ett brott. Det är en sak. Det är en annan sak att personen därigenom många gånger kan anses göra samhället, enskilda och företag en stor tjänst. Vi vill att detta ska påverka det straff som utmåts. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

7 Skapande, innovation och digitala allmänningar

Mer än någonsin tidigare har internet gett oss chansen att dela information och kultur utan begränsningar i tid och rum. Nuvarande lagstiftning kring

Fel! Okänt namn på

patent och upphovsrätt har inte anpassats till den digitala tidsåldern. Tekniken har gett oss oanade möjligheter att sprida kultur, och demokratiserat möjligheterna till att skapa kultur. Vi är inte längre antingen konsumenter eller producenter utan skapare i större eller mindre omfattning. Vi vill skriva fan fiction, göra våra egna supercuts, remixa, komma med konstkritik, dela med oss av vårt datorspelande med mera. Nätet ger helt nya möjlighet till helt nya kulturella samtal, men en förlegad upphovsrättslagstiftning riskerar att göra detta nya kulturella samtal olagligt. Skillnaden mellan tillverkare/kreatörer/författare och konsumenter är inte lika skarp längre utan alla är potentiella skapare. Vägen mellan producenten och konsumenten bör göras kortare, och flödet av mellanhänder bör minska.

7.1 Fritt tillträde och allmän egendom

Akademisk publicering är inte ännu en del av den digitala allmänningen och är svårtillgänglig inte bara för lekmän, utan också för universitet, skolor och bibliotek. För att öka kunskapsspridningen bör öppen tillgång till vetenskapliga publikationer gälla för alla vetenskapliga publikationer som får offentlig finansiering. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

I oktober 2009 beslutade Vetenskapsrådet att kräva fri tillgång till forskningsresultat som kriterium för att ge ut bidrag. Allmänheten och andra forskare ska ha fri tillgång till forskning som finansierats av allmänna medel. Regeringen bör i samverkan med högskolebiblioteken och Kungliga biblioteket följa upp de initiativ som tagits för att all offentligt finansierad forskning i Sverige ska vara tillgänglig för allmänheten och återkomma till riksdagen med förslag på en vidare utveckling. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Publikationer från regeringen och andra offentliga institutioner bör inte vara upphovsrättsskyddat utan systematiskt tillgängliga för allmänheten. Offentliga programföretag bör öppna sina arkiv för allmänheten och börja släppa egna produktioner som creative commons. Därför bör 9 § andra stycket i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk ändras genom att punkterna ”1. kartor” samt ”2. alster av bildkonst” stryks. Det bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

7.1.1 E-böcker

Det är mycket positivt att bokmomsen tack vare Miljöpartiet sänkts till 6 procent. Tyvärr är dock momsivån för e-böcker 25 procent. Detta är inte rimligt. Att tillgodogöra sig litteratur elektroniskt är något som borde uppmuntras på samma sätt som annan litteratur.

Den 25-procentiga momsens på e-böcker har sitt ursprung i ett EU-direktiv som Sverige självfallet borde arbeta för att förändra. Till dess att det är förändrat bör Sverige dock ändra sin tolkning av direktivet och, precis som Frankrike, sänka momsens. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Många bibliotek satsar på e-boksutlåning. Inte minst Zlatan Ibrahimovics självbiografi satte fokus på hur stort intresset för att låna e-böcker är idag. På bara två veckor hade Stockholms stadsbibliotek 1 000 utlån av Zlatanbiografin i e-boksform, att jämföra med 20 lån av den tryckta boken under samma tid. Tyvärr tvingades flera bibliotek sätta tak för hur många e-böcker som fick lånas ut elektroniskt. Ett bibliotek i Linköping gjorde till och med ett utlåningsstopp, eftersom biblioteken nämligen måste betala 20 kronor för varje e-bok som lånas ut. Det säger sig självt att detta hämmar främjandet av formen. De här villkoren behöver ses över och ändras snarast. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som främjar bibliotekens e-boksutlåning.

7.1.2 Öppna standarder

Viktiga standarder bör vara öppna och tillgängliga för alla. Vårt samhälle bygger på en mängd tekniska standarder, och vi som medborgare borde ha lika stor rätt att ta del av dem som att ta del av våra lagar eller annan offentlig information. Särskilt viktigt är det när det är lagstiftning eller myndighetsbeslut som tvingar oss att följa en viss standard – då ska den också vara tillgänglig. Öppna standarder är en viktig grund för innovation. Digitala bibliotek och andra institutioner som syftar till att göra information och handlingar tillgängliga för allmänheten bör använda öppna format och öppna standarder. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

7.1.3 Öppen källkod

Källkod har ofta varit en välbevakad företagshemlighet, men exempel som Linux visar att programvara i världsklass kan utvecklas öppet. När stat, kommun och landsting köper ny programvara bör det alltid övervägas om det kan utvecklas som öppen källkod. Utveckling av programvara med öppen källkod bör uppmuntras och stödjas, som en viktig kollektiv nytthet.

7.1.4 Kulturell allemansrätt

Efter decennier av åtgärder som förstärkt upphovsrätten och som hotar den kulturella allemansrätten, även kallad public domain är det dags att justera reglerna för att ta vara på det positiva med det digitala samhället. Miljöpartiet anser att Sverige bör verka för att en ny förordning antas på EU-nivå som erkänner vikten av public domain.

8 En rättvis balans mellan tillverkare och användare

De europeiska gröna har myntat uttrycket ”Rättvis handel för konstnären, och rimlig användning för användarna”. Det handlar om att vi måste hitta en balans mellan tillverkare och användare där ”rättvis handel” innebär en skälig

Fel! Okänt namn på

inkomst för konstnären och ”rimligt användande” innebär fri användning av delar av skyddade verk inom utbildning, bibliotek, museer, arkiv och media.

8.1 Modernisera upphovsrätten

Upphovsrätten måste reformeras för att anpassas till dagens tekniska verklighet och för att möjliggöra bredare spridning av information och kultur via internet. Vi uppmuntrar till exempel att kultur produceras med creative commons. Vi anser att icke-kommersiellt bruk av upphovsrättsskyddat material ska vara avkriminaliserat på EU-nivå. Om dagens förbud mot fildelning ska upprätthållas och bli framgångsrikt, krävs en ökad övervakning av individers beteende på internet, vilket vi tror är mycket skadligt. Miljöpartiet anser inte att den personliga integriteten och rätten till privatliv ska behöva stryka på foten på grund av kortsiktiga ekonomiska vinstintressen.

Istället för kriminalisering av icke-kommersiell, privat, småskalig fildelning av upphovsrättsskyddade verk bör fokus ligga på åtal av brott mot upphovsrätten som begås av personer och företag som faktiskt tjänar pengar på fildelning som inte ger ersättning till upphovsmän och konstnärer.

En alltmer restriktiv upphovsrättslagstiftning och praxis är ett stort hinder för musiker, filmskapare och andra konstnärer som vill skapa nya verk genom att återanvända delar av befintliga verk. Vi vill att det ska finnas en rätt att remixa åtminstone för icke-kommersiellt bruk. Upphovsrättslagstiftningen bör innehålla någon form av fair use-klausuler, som är nödvändiga för att tillåta satir och kritik, men också för sampling och remixkultur. Det bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Miljöpartiet anser att regeringen bör verka för att undantag från upphovsrätten för icke-kommersiella utbildnings- och forskningsändamål bör finnas i alla EU-länder. Om ett verk är föräldralöst, det vill säga om upphovsrättsinnehavaren inte har påträffats trots eftersökning eller kan inte nås av andra skäl, bör upphovsrätten kunna begränsas.

Den upphovsrättsliga skyddstiden har ökat under de senaste decennierna till 70 år efter upphovsmannens död. Detta är oproportionerligt lång tid och tjänar inte sitt syfte: att hjälpa kreatörer att skapa och leva av sitt arbete. Tiden bör därför förkortas. Det bör riksdagen ge regeringen tillkänna. Tillträdestjänster (till exempel streaming) och onlineprodukter som är tillgängliga i ett europeiskt land bör vara tillgängliga i de andra. Detta bör regeringen ge riksdagen tillkänna.

Privatkopieringsavgiften är ytterligare ett exempel på hur den moderna tekniken har sprungit ifrån upphovsrättslagstiftningen. Trots att många lagrar egna bilder finns privatkopieringsersättningen kvar. Vi anser att upphovsrättslagstiftningen behöver moderniseras. En särskild kommission bör tillsättas för att modernisera upphovsrättslagstiftningen. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

8.2 Skydda författarna och kreatörerna

Författarna/kreatörerna bör alltid kunna licensera sitt arbete under creative commons. Vi vill möjliggöra ett separat avtal kring digital publicering, med begränsad varaktighet, som svarar upp mot den snabbt föränderliga digitala verkligheten vad gäller teknik och användning.

När det gäller en blandad upplaga (till exempel både pappersupplaga och digital upplaga), ska regeln vara att rättigheterna återgår till författarna så snart ett av villkoren inte längre är uppfyllt. Det bör inte vara möjligt för förlag att använda tillgången till en digital version som skäl för att hålla pappersutgåvan out-of-print så länge de önskar.

Det bör finnas minimi-royaltynivåer för kreatörer, som tar i beaktan att det kostar mycket mindre med digital publicering.

För att balansera maktfördelningen mellan författare och förläggare, bör licenser som beviljas av författarna till förlag begränsas till högst tio år. När det gäller akademiska författare, bör en artikel alltid ägas av författaren om den inte har beställts och till fullo betalats av en tidskrift.

Miljöpartiet vill ge mer flexibilitet åt upphovsmän i förvaltningen av sina rättigheter. Till exempel anser vi att de bör ha rätt att bevilja fria licenser för användning av sina verk och rättigheter, förutsatt att de i god tid informerar de upphovsrättsorganisationer som har tillstånd att förvalta rättigheterna att en fri licens har beviljats för verket.

8.3 Införande av en särskild förhandlingsordning

Upphovsmännen intar många gånger en i relation till förlag och andra utgivare utsatt och svag position i avtalsförhandlingar. Risker för att oskäligen avtalsvillkor skrivs in i avtalen är uppenbar, inte bara för att upphovsmännen verkar på en marknad med skev konkurrenssituation, utan även på grund av sämre förmåga och mindre resurser att tillvarata rättigheter och skyldigheter i förhandlingssituationen.

Det förekommer inte bara att upphovsmän tvingas till oförmånliga avtalsvillkor, utan även att de avtal som ingås på olika sätt "låser in" användandet av olika rättigheter. Avtalet riskerar att lägga en död hand över utvecklandet av verket under avtalstiden, vilket medför att kreativt skapande går förlorat, liksom nya möjligheter att tillgängliggöra och sprida verket från upphovsmannens, eller andras, sida.

Det borde inte ligga i någons intresse att rättigheter låses in i avtal utan att användas. Hur ett stärkande av upphovsmännens ställning som avtalsparter skulle kunna ske ingick också i direktiven till Upphovsrättsutredningen (dir. 2008:37). Några förslag lämnas tyvärr inte av regeringen (eller i den utredning som propositionen baseras på).

Ett sätt att förstärka upphovsmännens ställning i avtalsprocessen är att införa en särskild förhandlingsordning, såsom även framförts av Författarförbundet och Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (Klys) i deras remissvar, samt skrivelser till Upphovsrättsutredningen. Detta kan ske

Fel! Okänt namn på

genom att man i upphovsrättslagen skriver in en förhandlingsordning till förmån för representativa konstnärsorganisationer, som företräder upphovsmän och utövande konstnärer inom olika områden, samt deras motparter. Genom detta stöds också skapandet av bra och väl fungerande avtalslicenser. Mot denna bakgrund bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen vad som anförs om behovet av en särskild förhandlingsordning i upphovsrättslagen.

8.4 Förstärkt rättshjälp

Riksdagen har tillkännagett att småföretagare i vissa fall ska ha rätt till rättshjälp under samma förutsättningar som fysiska personer (jfr skr. 2005/06:119, bet. 2005/06:JuU1). I riksdagens tillkännagivande gjordes det gällande att marknadens försäkringslösningar ofta saknar skydd för småföretagare när de utsätts för t.ex. immaterialrättsintrång, konkurshot eller vissa arbetsrättsvister. Möjligheten för en näringsidkare att få allmän rättshjälp begränsas i 13 § rättshjälpslagen. I bestämmelsen anges att rättshjälp inte får beviljas den som är eller har varit näringsidkare i en angelägenhet som har uppkommit i näringsverksamheten, om det inte finns särskilda skäl med hänsyn till verksamhetens art och omfattning, hans eller hennes ekonomiska och personliga förhållanden och omständigheter i övrigt. Med näringsidkare avses en fysisk person som driver verksamhet av ekonomisk natur som kan betecknas som yrkesmässig eller har ett bestämmande inflytande över en juridisk person som bedriver sådan verksamhet. Domstolsverket har på regeringens uppdrag i rapporten (2009:2) Översyn av rättshjälpslagen – Ett regeringsuppdrag, lämnat förslag om att avskaffa kravet på särskilda skäl. Något förslag från regeringen till riksdagen har ännu inte kommit och någon beredning synes inte pågå. Som riksdagen tidigare uttalat finns det småföretagare som är i en sådan situation att de behöver rättshjälp för att kunna tillvarata sina rättigheter, kanske särskilt i tvister om upphovsrättsintrång. Även detta är en åtgärd som i väsentlig grad skulle stärka upphovsmännens ställning i avtalsförhandlandet. Något sådant förslag finns emellertid inte i propositionen. Vi anser emellertid att detta skulle kunna vara en åtgärd för att stärka upphovsmännens möjligheter att tillvarata sina rättigheter i avtalsförhandlingssituationen, något som också ingick i uppdraget till Upphovsrättsutredningen att se över. Riksdagen bör därför som sin mening tillkännage för regeringen att åtgärder bör vidtas för att näringsidkare i vissa fall ska kunna få en utökad möjlighet till rättshjälp.

8.5 Kritisk granskning av bilder i digital form

Den digitala miljön sägs utgöra ett större hot mot upphovsmannen än tryckta medier. Detta får inte användas som ett argument mot att tillåta en kritisk granskning av offentliggjorda verk, en granskning som borde ske oavsett

vilket medium som kritiken framförs i. All kritisk granskning borde uppmuntras oavsett forum för kritiken.

Dessutom borde bildanalyser få innehålla just bilder för att läsaren ska få skaffa sig en egen uppfattning om den kritik som framförs. Det ska inte spela någon roll om publicering sker i tryckta medier eller på internet. Fallet då bloggaren Genusfotografen blev stämd för att kritiskt ha granskat fotografier från Arlanda Xpress sommaren 2012 visar på utmaningarna med tillämpningen.⁴

Kritisk granskning av bilder är tillåtet i tryckta medier, men inte i digital form, enligt 23 § första stycket 2 lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL). Paragrafen hindrar publicering av bilder i samband med kritisk text, däremot tillåter tidigare paragraf framställning av kritik när det kommer till att citera offentliggjorda verk i digital form. Både uppdelningen av tryckta medier och digitala och uppdelningen av bilder och text är olycklig och bör förändras.

Anledningen till lydelsen i 23 § första stycket 2 om att inte kunna återge verk i kritisk text har sitt ursprung i en – enligt vår mening – feltolkning av det så kallade Infosocdirektivet, Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001, om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället. Sverige bör därför enligt vår mening ändra sin tolkning av direktivet och tillåta återgivning av konstverk i anslutning till kritiska texter även i digital form på precis samma sätt som det tillåts för citat ur offentliga verk. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

8.6 Forskning och patent

Ingen kan låtsas att äga matematiska formler och logiska system. Det är därför vi fortsätter att motsätta oss mjukvarupatent och anser att regeringen i EU bör verka för att mjukvarupatent avskaffas. Det bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Det är viktigt att utveckla verktyg som underlättar identifiering av patent kopplade till en uppfinning eller ett forskningsområde. Detta är nödvändigt för att underlätta och inte blockera forskning och innovation. Dessutom kan sådana verktyg förbättra möjligheten för såväl små och medelstora företag som offentliga institutioner att aktivt delta i innovation och i att utveckla uppfinningar. De måste utvecklas på nationell nivå och EU-nivå. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Inrättandet av patentpooler som beviljar icke-exklusiva licenser bör uppmuntras i syfte att möjliggöra utbyte av patenterade vetenskapliga data. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

⁴ <http://www.genusfotografen.se/?p=687>, läst 2012-10-04.

9 Internationella frågor

9.1 Yttrandefrihet

Alla reglering av kommunikation med hjälp av digital teknik måste respektera yttrandefriheten, tryckfriheten, meddelarfrihet och föreningsfriheten.

Så kallade whistleblowers, ”visslare”, spelar en ovärderlig roll i öppna, demokratiska rättssamhällen. Det är nödvändigt att personer som har mod och integritet att avslöja missförhållanden de får kännedom om kan göra det utan att råka illa ut. Den som avslöjar brott ska inte bli ett brottsoffer.

Nu har USA:s spionprogram Prism, med vilket NSA övervakat miljontals människors privata konversationer genom bland annat Facebook och Google, avslöjats av 29-åriga visslaren Edward Snowden.

USA:s ”track record” när det gäller whistleblowers är oroande. Bradley Manning, som läckte dokument som visade hur amerikanska soldater mördat oskyldiga civila i Irak, har enligt Amnesty hållits fängslad under vad som misstänks vara tortyrliknande former på ett sätt som direkt strider mot mänskliga rättigheter.

Sverige bör i kontakten med USA framföra att vi som nation anser att det är av yttersta vikt att USA, med dess betydande roll i världen, följer folkrätten och respekterar whistleblowers mänskliga rättigheter. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Miljöpartiet vill ha en lagstiftning som skyddar whistleblowers och som gäller över hela arbetsmarknaden. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Den senaste tidens avslöjanden om USA:s omfattande övervakning av tele- och datakommunikation kanske inte kommer som en överraskning, men övervakningens omfattning chockerar. NSA har analyserat miljardvis med mejl, chattloggar, filmer och annan information direkt från servrarna från internetjättar som Google, Facebook och Skype. Sverige hör till ett av de länder i Europa där informationsinsamlandet varit intensivt.

Sverige måste kräva besked av USA om vilken övervakning som sker, hur den fungerar och hur svenska medborgare påverkas. Informationen ska sedan spridas till allmänheten om detta. Förhandlingar skall tas upp om hur allt detta kan stoppas eller minimeras. Detta bör regeringen ge riksdagen tillkänna.

9.2 Skydda de mänskliga rättigheterna i internationella förbindelser

Sverige måste, liksom EU, garantera tillämpningen av digitala rättigheter inte bara på hemmaplan utan även i yttre, internationella förbindelser. I alla typer av yttre förbindelser måste Sverige främja ett fritt och öppet internet och garantera alla berörda medborgares rättigheter.

Vi motsätter oss samarbete med export av censurteknik och teknik för massövervakning. Att Sverige försökt exportera övervakningsmateriel till

Fel! Okänt namn på

Libyen under Gadaffis styre är inget vi är stolta över. Även Telia Soneras kritiserade miljardaffärer i till exempel Uzbekistan visar att en förändring behövs. Sverige måste vara en global förebild och stötta demokratiaktivister, inte exportera övervakningsteknik som regimen kan använda för att slå ner demokrati rörelser. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Stockholm den 2 oktober 2013

Maria Ferm (MP)

Mehmet Kaplan (MP)

Agneta Börjesson (MP)

Tina Ehn (MP)

Peter Rådberg (MP)

Jonas Eriksson (MP)

Bodil Ceballos (MP)

Annika Lillemets (MP)

Mats Pertoft (MP)